

УДК: 342.7

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.1.17>

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОБРОБКИ ТА ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

Галінкіна В.С.,
*аспірант кафедри конституційного та муніципального права
юридичного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
e-mail: stepantseva2017@gmail.com*

Галінкіна В.С. Основні принципи обробки та захисту персональних даних.

Під час розвитку інформатизованого суспільства, яке надає перевагу швидкому та дистанційному вирішенню питань в тому числі в мережі інтернет постає питання, щодо захисту інформації та даних, які розповсюджуються та надаються суб'єктами персональних даних. Передавати особисту інформацію без чіткого розуміння, що вона буде охоронятися та не використовуватися без мети, передаватися без необхідності третім особам бажання у людей немає, адже більшість такої інформації є ідентифікуючою та особистою, в деяких випадках навіть «чутливою». В такому випадку особи, які передають, обробляють, зберігають персональні дані мають керуватися правовими підставами, які визначають хід таких дій. Основоположними поняттями, якими необхідно керуватися при будь-яких операціях відносно персональних даних є принципи. Принципи являють собою першооснову, яку зобов'язані всі в цьому процесі дотримуватися, за недотримання чого настає юридична відповідальність.

Інститут захисту персональних даних є відносно новим, тому з розвитком даного інституту, законодавство на різних рівнях розвивається та вдосконалюється основні положення та загальні засади захисту персональних даних. На даний час можна виділити загальні засади обробки та захисту персональних даних, якими є: прозорість, чесність, законність, обмеження мети, мінімізації даних, точності даних, обмеження періоду зберігання даних, безпеки даних та принцип підзвітності.

Такі принципи закріплені в Загальному регламенті захисту персональних даних та відповідають основній меті, а саме визначити стандарти на основі яких має здійснюватися збирання, обробка, передавання, зберігання, знищення персональних даних. Наявність таких принципів та найголовніше закріплення їх в нормативно-правових актах, які є загальнообов'язковими для всіх та в першу чергу необхідно для збереження та не обмеження права на приватне життя та право на захист персональних даних, право на приватність. Загальні засади здійснення легітимних операцій з персональною інформацією передбачають повідомлення особи, яка надає свої особисті дані про мету обробки та всі тонкощі, які стосуються майбутніх дій з наданою інформацією та регулювання, обмеження та визначення відповідальності за порушення принципів обробки та захисту персональних даних для особи, яка в подальшому здійснює визначені операції.

Ключові слова: загальні засади, обробка персональних даних, принцип прозорості, інститут принципів захисту персональних даних, точність даних.

Halinkina V.S. Basic principles of personal data processing and protection.

The development of an information society that prefers quick and remote resolution of issues, including on the Internet, raises the issue of protecting information and data disseminated and provided by personal data subjects. People do not want to transmit personal information without a clear understanding that it will be protected and not used, or to transfer it unnecessarily to third parties, because most of this information is identifying and personal, and in some cases even «sensitive». In this case, persons who transfer, process, or store personal data must be guided by legal grounds that determine the course of such actions. The fundamental concepts that must be followed in any operations with personal data are the principles. Principles are the basic framework that everyone in this process must adhere to, and failure to do so entails legal liability.

The institute of personal data protection is relatively new, therefore, with the development of this institute, legislation at various levels develops and improves the basic provisions and general principles of personal data protection. At present, the general principles of personal data processing and protection can be summarised as: transparency, fairness, lawfulness, purpose limitation, data minimisation, data accuracy, data retention period limitation, data security and the principle of accountability.

Such principles are enshrined in the General Data Protection Regulation and meet the main goal, namely to define the standards on the basis of which personal data should be collected, processed, transferred, stored, and destroyed. The existence of such principles and, most importantly, their consolidation in regulatory legal acts that are binding for all and are primarily necessary to preserve and not restrict the right to privacy and the right to protection of personal data, the right to privacy. The general principles of legitimate operations with personal information provide for notification of the person who provides his/her personal data about the purpose of processing and all the details concerning future actions with the provided information and regulation, limitation and determination of liability for violation of the principles of processing and protection of personal data for the person who further carries out the specified operations.

Key words: general principles, personal data processing, transparency principle, institute of personal data protection principles, data accuracy.

Постановка проблеми. В час інформаційного прогресу, максимального використання в побутовому та робочому житті мережі Інтернет, дистанційного виконання робіт та послуг, поширення інформації та персональних даних у всесвітній мережі, такий процес потребує нормативного регулювання як на міжнародному так і на національному рівнях в кожній країні світу. Транснаціональна передача особистих даних фізичних та юридичних осіб має здійснюватися в тому порядку та у спосіб, які забезпечують конфіденційність та їх повноцінний захист від негативного результату. Такий процес безумовно регулюється нормативною базою, яка в свою чергу має відповідати загальним засадам обробки та захисту персональних даних. В даний час в національному законодавстві чітко не прописані саме принципи захисту персональних даних, як окрема стаття, але проаналізувавши ЗУ “Про захист персональних даних” та нормативні акти Ради Європи в цій статті хочу проаналізувати принципи обробки та захисту персональних даних.

Стан опрацювання. Особливий інтерес до висвітленої проблеми виявляли М.В. Бем, О. Мервінський, М. Кравчук, Ж.В. Удовенко, І.М. Городинський, Г. Саттон, О.М. Родіоненко, О.Г. Рогова, С.С. Єсімов, В.О. Волосецький, В.М. Брижко, К.С. Мельник, Т. Обуховська, В.В. Оніщенко та інші вчені. У наукових працях вищевказані науковці висвітлюють проблеми та роблять порівняльний аналіз стану законодавства що стосується персональних даних на національному та міжнародному рівнях.

Метою статті є аналіз та виклад основних положень, а саме принципів відповідно до яких здійснюються визначені законодавством дії відносно персональних даних, а саме обробки та захисту. В даній статті здійснено виклад матеріалу, стосовно основних принципів які закріплені в Загальному регламенті захисту персональних даних та національному законодавства.

Виклад основного матеріалу. Принципи будь-яких наукових, правових, соціальних та інших понять та явищ поєднують в собі філософську сутність, абстрактність та відображають закономірності суспільного життя. Головними джерелами принципів є політика, економіка, мораль, ідеологія, соціальне життя. В свою чергу сформовані принципи можуть бути основою або джерелами для певних правових явищ. Основні правові засади, які визначають особливості здійснення захисту персональних даних і є їх принципами. Під принципами розуміють правила, що повинні дотримуватися будь-яким володільцем у ході здійснення будь-якої обробки.

Колодій В.М. зазначає, що принципи права – це ідеологічна категорія, а це означає, що вони, як і право загалом, є формою суспільної свідомості, яка здійснює ідейний, інформаційно-виховний вплив загального характеру, тобто виконує функцію загального закріплення суспільних відносин, що та дає можливість розглядати їх з позиції певних ідей, керівних засад [1, с. 42].

Із аналізу статті 6 Закону України “Про захист персональних даних” можна виокремити певні принципи обробки та захисту персональних даних: обробка персональних даних здійснюється для конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб’єкта персональних даних, або у випадках, передбачених законами України, у порядку, встановленому законодавством; обробка персональних даних здійснюється відкрито і прозоро зі застосуванням засобів та у спосіб, що відпо-

відають визначеним цілям такої обробки; персональні дані мають бути точними, достовірними та оновлюватися в міру потреби, визначеної метою їх обробки; склад та зміст персональних даних мають бути відповідними, адекватними та ненадмірними стосовно визначеної мети їх обробки; персональні дані обробляються у формі, що допускає ідентифікацію фізичної особи, якої вони стосуються, не довше, ніж це необхідно для законних цілей, у яких вони збиралися або надалі оброблялися [2].

В свою чергу в законодавстві із захисту персональних даних ЄС та нормативно-правових документів Ради Європи закріплені наступні принципи: законності, чесності, прозорості, обмеження мети, мінімізації даних, точності даних, обмеження періоду зберігання даних, безпеки даних, підзвітності.

Зі свого боку до принципів інформаційного права науковці відносять: 1) свободу одержання та поширення інформації; 2) об'єктивність, вірогідність, повноту та точність інформації; 3) гармонізацію інтересів особи, суспільства та держави в інформаційній діяльності; 4) мінімізацію негативного інформаційного впливу; 5) мінімізацію негативних наслідків функціонування інформаційних технологій; 6) недопущення несанкціонованого поширення, використання та знищення інформації; 7) приналежність інформації до об'єктів цивільних правовідносин, її вільний обіг у визначених законом випадках; 8) єдність та різниця інформації та носія інформації; 9) об'єктність надання інформації; 10) первинність створення інформації; 11) обмеження доступу до інформації у визначених випадках; 12) взаємну гармонізацію інформаційного права та всієї системи вітчизняного законодавства [3, с. 9–14].

Принципи законності та справедливості. Згідно з цією засадою, обробка персональних даних повинна відбуватись лише на законних підставах та у тій мірі, яка потрібна для встановлення необхідної інформації. Будь-яке незаконне та безпідставне отримання конфіденційної інформації про особу є недопустимим та має наслідком юридичну відповідальність. Точності (достовірності), актуальності персональних даних. Інформація, що становить персональні дані, має надаватися своєчасно та достовірно. На практиці, наприклад, під час проходження конкурсу на посади державного службовця у нашій державі, громадяни беруть на себе обов'язок своєчасно надавати інформацію у разі зміни персональних даних, що є необхідними [4, с. 13].

Принцип чесності є доповненням до принципу законності обробки персональних даних та вимагає, аби персональні дані оброблялися чесно. В основному даний принцип застосовується під час обробки персональних даних і регулює відносини між суб'єктом персональних даних та контролером. Контролери зобов'язані проінформувати в повній мірі суб'єкта персональних даних про те, що дані будуть оброблятися прозоро та відповідно до правил захисту персональних даних.

Принцип прозорості обробки в першу чергу вимагає, аби контролери персональних даних вчинили всі необхідні дії для інформування суб'єктів персональних даних про те, які дані можуть бути використані та в який спосіб. Прозорість має бути присутня на всіх стадіях обробки персональних даних, адже всі вони взаємопов'язані та вимагають аби суб'єкти персональних даних були впевнені та повідомлені про інформацію, яка може бути доступна, а також яка надається суб'єкту даних у відповідь на запит суб'єкта про доступ до їхніх даних. Відповідно до права на доступ суб'єкт даних має право отримати інформацію від контролера у відповідь на свій запит, чи обробляються його дані, і, якщо так, то які саме. Крім того, відповідно до права на інформацію особи, чії дані обробляються, мають до початку обробки бути повідомлені контролерами або операторами про цілі, тривалість, засоби обробки та інші деталі [5].

Принцип обмеження мети тісно пов'язаний з принципом прозорості, передбачуваністю та контролем з боку користувача: якщо ціль обробки достатньо чітка та ясна, фізичні особи знають чого очікувати, а прозорість та юридична визначеність посилюються. Водночас чітке окреслення мети є важливим для забезпечення ефективної реалізації суб'єктами персональних даних своїх прав, як-то права на заперечення проти обробки [6].

Принцип обмеження мети в першу чергу вимагає чітко встановленої мети обробки даних. Тобто, будь-яка обробка даних здійснюється відповідно до початково встановленої мети, яка є визначена та обумовлена між суб'єктом персональних даних та іншими учасниками, які відповідають до здійснення операцій з персональними даними. Також така обробка може здійснюватися для виконання сумісних цілей, але вони не мають бути несумісні з початковою ціллю. Якщо персональні дії обробляються для невизначених цілей, або цілі є несумісні з початково визначено, то така обробка є неправомірною. У випадку, коли будь-яка нова мета обробки даних не відповідає

першочерговій встановленій меті, то мають бути юридично оформлені підстави для подальшої нової мети.

Принцип мінімізації даних необхідний для того, аби учасниками обробки були зібрана мінімальний обсяг персональних даних, який є адекватним та достатнім для досягнення мети обробки персональних даних. Такий обсяг має бути співмірним та необхідним, чітко обмеженим та конкретним, адже дані, які не стосуються встановленої мети обробляти неправомірно.

Точність даних в першу чергу необхідна для того, аби зібрана інформація була актуальною та точною, для правильної обробки персональних даних. Також, якщо цей принцип не буде дотриманий, то в такому випадку захист та обробка персональних даних потенційно може заподіяти шкоди суб'єкту персональних даних, якщо такі дані вчасно не будуть актуалізовані.

Щодо інформації, яка може ідентифікувати суб'єкта даних в обов'язковому порядку застосовуються обмеження в часі для зберігання таких даних.

Відповідно до преамбули статті 39 Загального регламенту захисту персональних даних період, протягом якого зберігаються персональні дані, скорочений до абсолютного мінімуму; щоб забезпечити, що персональні дані не зберігаються довше, ніж це необхідно, контролер повинен установити часові рамки для стирання або періодичного перегляду [5].

У зв'язку з наявною можливістю здійснення неправомірних дій з персональними діями, або випадковим знищенням, пошкодженням принцип безпеки даних вимагає вживати визначених організаційно-технічних заходів для запобігання цього. В статті 32 Загального регламенту персональних даних зазначено, що при застосуванні заходів безпеки контролер та оператор мають враховувати «сучасний стан справ, витрати на впровадження та характер, обсяг, контекст і мету обробки, а також ризики різного ступеня вірогідності та серйозності для прав та свобод фізичних осіб» [5]. Особи відповідальні за збереження персональних даних, повинні організувати належні технічні та організаційні заходи, як приклад, для шифрування, псевдонімізації або кодування персональних даних, для подальшого захищення від неналежного використання.

І наостанок хочу додати щодо ключових моментів обробки та захисту необхідно дотримання принципу підзвітності. Проаналізувавши Загальний регламент захисту персональних даних хочу зазначити, що даний принцип фактично передбачає наявність юридичної відповідальності за недотримання всіх інших загальних засад. Для цього на контролера або іншу визначену особу покладаються обов'язки щодо впровадження технічно-організаційних заходів для підзвітності. Ці заходи можуть включати в себе документування діяльності, визначення та призначення визначеної особи, яка буде спеціалістом із захисту персональних даних, аналіз, впровадження методів та процедур для захисту персональних даних, дотримання всіх необхідних нормативно-правових актів.

Висновок. Принципи є основоположними для здійснення обробки і захисту персональних даних. Також, всі принципи є відправними точками для тлумачення інших положень у міжнародному та національному законодавстві щодо захисту персональних даних. В свою чергу обмеження даних принципів можливе за певних умов, а саме, якщо це необхідно для не обмеження основоположних прав та свобод людини. Всі винятки та обмеження обов'язково мають бути визначені на законодавчому рівні як в країнах Європейського союзу так і в Україні, також мають бути легітимними, необхідними та пропорційними в суспільстві, аби забезпечити але не обмежити нормальне та правове функціонування соціуму та їх основоположних прав. На мою думку чітко визначений перелік принципів щодо обробки та захисту персональних даних фактично дає алгоритм необхідних дій для осіб які надають свої персональні дані та які їх отримують, слідування цим принципам дає впевненість суб'єктам персональних даних в тому, що їх дані, отримані правомірно, будуть використовуватися за чітко визначеною метою, про яку вони знають та будуть захищені відповідно до вищих стандартів захисту персональних даних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Колодій В.М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. Альманах права. 2012. Вип. 3. С. 42–46. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63807/08-Kolodiy.pdf?seq%20uence=1>.
2. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.10 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.

3. Баранов О. Система принципів інформаційного права. Правова інформатика. 2006. № 2 (10). С. 5–15. URL: <https://ippi.org.ua/sites/default/files/06borip.pdf>.
4. Шкільнюк А.Д. Захист персональних даних як гарантія забезпечення права на повагу до особистого та сімейного життя. Одеса, 2019. – 33 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15086>
5. Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних): Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27.04.2016 р. № 984_008-16. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16.
6. Робоча група «Стаття 29» (2014), Висновок щодо застосування концепцій необхідності та пропорційності та захисту персональних даних у роботі правоохоронних органів (Opinion on the application of the necessity and proportionality concepts and data protection within the law enforcement sector), РГ 211, Брюссель, від 27 лютого 2014 р., пп. 7-8.